

بیماری کیست هیداتیک (هیداتیدوز)

بیماری انگلی و مشترک بین انسان و دام که توسط نوزاد یک انگل روده سگ در انسان و دام ایجاد می شود. کرم بالغ در روده سگ و نوزاد این کرم در بدن انسان و حیوان اهلی (نشخوار کنندگان) زندگی می کند.

عامل ایجاد بیماری مرحله نوزادی انگل اکینوкокوس گرانولوزوس است.

اپیدمیولوژی کیست هیداتیک:

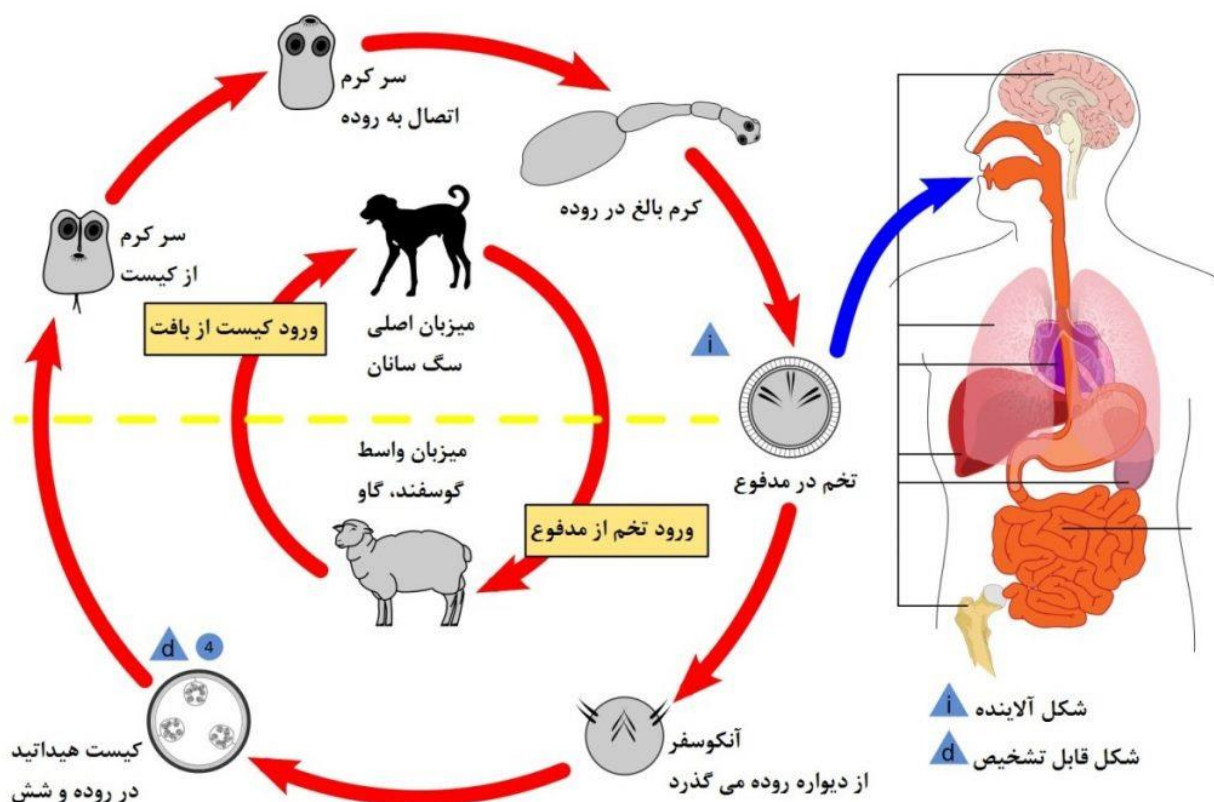
آلودگی انسان بیشتر در مناطقی که دامداری رواج دارد دیده میشود و ارتباط انسان با سگ و دام ها زمینه ابتلا را فراهم می کند.

فاکتورهائی مثل سن، شغل، مذهب، آداب و رسوم و عادات مردم نقش زیادی در انتقال و انتشار بیماری دارد: مثلاً بعلت تماس بیشتر کودکان با سگ یا بعضی مشاغل مانند چوپانان، دباغان و کشاورزان میزان شیوع در آنها بیشتر است و یا افرادی که تماس بیشتری با سگ دارند بیشتر در معرض ابتلا هستند.

راههای انتقال بیماری:

دفع تخم های کرم بالغ باعث آلودگی خاک و آب می شود و حیوانات اهلی مانند گوسفند، بز، گاو و شتر (میزبان واسطه) هنگام چریدن تخمها را میخورند و انسان به طور تصادفی از طریق خوردن غذا یا آب آلوده به تخم ها و یا از طریق تماس مستقیم با سگ های آلوده با مرحله حد واسط انگل آلوده می شود. انگل بلع شده از روده نفوذ می کند و از طریق سیستم خونی به کبد و ریه ها و به طور کمتر شایع به بافت های دیگر منتقل می شود. در نواحی با شیوع بالا اغلب کودکان مبتلا می شوند اما کیست های کبدی به چندین سال زمان نیاز دارد تا به قدری بزرگ شوند که قابل کشف یا علامت دار شوند. امکان ابتلاء همه ارگانها در این بیماری وجود دارد ولی شایعترین محل ابتلا کبد (۶۰ تا ۷۰ درصد) و سپس ریه و مغز میباشد.

کمتر از ۲٪ موارد گزارش شده کیست در مغز بوده و ابتلاء سایر اعضا مانند طحال، عضله و ابتلاء چند ارگانی کبد و ریه یا کبد و طحال- ریه و مغز نیز گزارش شده است. به طور نادر کیست هیداتیک در قلب، تیروئید، پستان، کلیه و بافت نرم گردن و مهره گزارش شده است. بیشترین موارد کیست هیداتیک در بالغین در کبد یافت می شود ولی کیست در ریه و مغز کودکان بیش از افراد بالغ دیده می شود.

شکل چرخه بیماری زایی

فاکتورهایی از قبیل سن، شغل، مذهب، آداب و رسوم مردم نقش زیادی در انتقال و انتشار بیماری دارد. میزان شیوع بیماری در افرادی که تماس بیشتری با سگ دارند، همچون کودکان، یا بعضی مشاغل مانند چوپانان، دباغان و کشاورزان بیشتر است.

دفع تخم های کرم بالغ باعث آلودگی خاک و آب می شود و حیوانات اهلی مانند گوسفند، بز، گاو و شتر هنگام چریدن، تخم ها را می خورند و انسان به طور تصادفی با خوردن غذا یا آب آلوده به تخم ها آلوده می شود.

تماس مستقیم با سگ های آلوده نیز موجب آلودگی می شود. انگل بلع شده از راه روده نفوذ کرده و به وسیله سیستم خونی به کبد و ریه ها و به بافت های دیگر منتقل می شود.

کیست هیداتیک معمولاً در جگر سیاه دام به صورت کیست های آبداری است که داخل آن پر از تخم انگل می باشد و در صورت پاره شدن این کیست ها و خارج شدن محتویات مایع آن می تواند سایر قسمت های لاشه گوشت را نیز آلوده کند .

انسان با مصرف جگر و فرآورده های دامی آلوده که معمولاً به صورت خام و یا نیم پز (نیمه پخته) مصرف می کنند به این بیماری مبتلا می شود .

انگل در بدن سگ علائم خاصی ندارد، در انسان ۷۰ درصد کیست ها در کبد هستند که سبب بزرگ شدن کبد و دردهای کبدی می شود.

علائم بیماری در انسان:

پس از بلع تخم هر اندامی از بدن می تواند محل بوجود آمدن کیست باشد و بسته به اینکه در چه اندامی کیست ایجاد شده اختلال در عملکرد عضو را داریم . کیست های ریوی و کبدی معمولاً شایع تر هستند.

علائم بیماری نیز بستگی به عضو درگیر- اندازه کیست و محل دقیق آن در عضو مبتلا- واکنش های بین کیست و عضو مبتلا- پاره شدن کیست و واکنش های ای ایمنولوژیک به دنبال آن مثل شوک آنافیلاکسی و غیره دارد.

دوره کمون ممکن است بین ۵ تا ۲۰ سال طول بکشد و در غالب موارد سالها طول میکشد تا بیماری علامتدار شود و گاهی کیست خودبخود بهبودی پیدا میکند. بعد از سالها به علت بزرگ شدن و ایجاد اثر فشاری ، بیمار احساس درد شکمی ، بی اشتها ، احساس توده شکمی می کند.

در کیست های کبدی علائمی مثل بزرگی کبد ، قولنج کبدی و زردی دیده می شود.

در کیست های ریه علائم مختلفی از جمله سرفه ، تنگی نفس ، دردهای قفسه سینه و خلط خونی دیده می شود.

کیست در مغز موجب اختلالات عصبی تاری دید ، لرزش و صرع می گردد.

کیست در کلیه با سوزش ادرار و وجود خون در ادرار خودنمایی می کند.

کیست قلبی ممکن است باعث تپش قلب ، تنگی نفس، اختلال عمل قلب گردد.

در پاره ای از موارد به علت ضربه ممکن است کیست پاره شده و محتویات آن وارد خون شده و شوک ایجاد کند که خود موجب سقوط سریع فشار خون و مرگ بیمار می گردد این بیماری در موارد شوک آنا فیلاکسی و یا در موارد درگیری قلبی و ایجاد تامپوناد قلبی کشنده است.

در موارد نادر با درگیری اعضای مثل مغز- چشم - استخوان و عضلات ایجاد علائم جدی مثل کوری و فلج می کند.

روشهای تشخیص کیست هیداتیک:

تشخیص کلینیکی : عفونت توسط پزشک با گرفتن شرح حال ، تاریخچه و علائم بالینی مثل اتساع شکم ، اقامت در منطقه اندمیک ، سابقه تماس با سگ و شناسایی می شود.

تشخیص آزمایشگاهی :

عفونت با روشهای تشخیصی آزمایشگاهی نظیر تستهای تشخیصی و افتراقی ، روشهای سرولوژی ،راديوگرافي ، سونوگرافي و سي تی اسکن و شناسایی می شود.

درمان کیست هیداتیک:

به علت انتشار کیست و محدود نبودن حدود آن درمان مشکل است با توجه به اینکه بعضی از داروها مثل مبندازول والبندازول در مواردی که کیست ها کوچک و محدود می باشند باعث بهبودی شده اند اما در همه موارد جوابگو نیستند ولی آنچه مسلم است این داروها می توانند باعث کوچکی اندازه کیست شده و با توجه به اینکه جراحی تنها درمان قطعی است می توانند خطر جراحی را به حداقل برسانند.

آنچه در جراحی مهم است در کیست پیر باید از برداشتن غشاء فیبری که در نتیجه واکنش نسج میزبان اطراف کیست ساخته می شود پرهیز کرد چون خطر خونریزی افزایش می یابد ولی در کیستهای جوان بخاطر ترمیم سریعتر بافت باید این غشاء برداشته شود .

کنترل و پیشگیری:

- رعایت بهداشت فردی و محیط
- ضد عفونی نمودن سبزیجات
- محصور نمودن مزارع کشت سبزیجات
- معدوم ساختن اندام های آلوده به کیست هنگام ذبح دام
- خوراندن داروهای ضد انگلی به سگهای شناسنامه دار و گله
- عدم تماس با سگ سانان
- درمان سگ های آلوده صاحبدار
- از بین بردن سگ های ولگرد
- کشتار دامها در کشتار گاهای بهداشتی
- کشتار دام ها در سنین پایتتر (ممانعت از بزرگ شدن کیست ها)
- دفع بهداشتی امعاء و احشاء آلوده
- عدم تغذیه سگ ها با مانده امعاء و احشای کشتارگاهی
- آموزش همگانی در مورد راه انتقال و انتشار بیماری